

Sprawa polska na kongresie wiedeńskim

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Traktat londyński z 1913 r., dostępny online [w:] Wikipedia.org
- Źródło: J. Zdrada, *Historia Polski 1795–1914*, Warszawa 2005, s. 91.
- Źródło: *Akt Świętego Przymierza z 1815 r.*, [w:] *Wiek XIX w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 75.

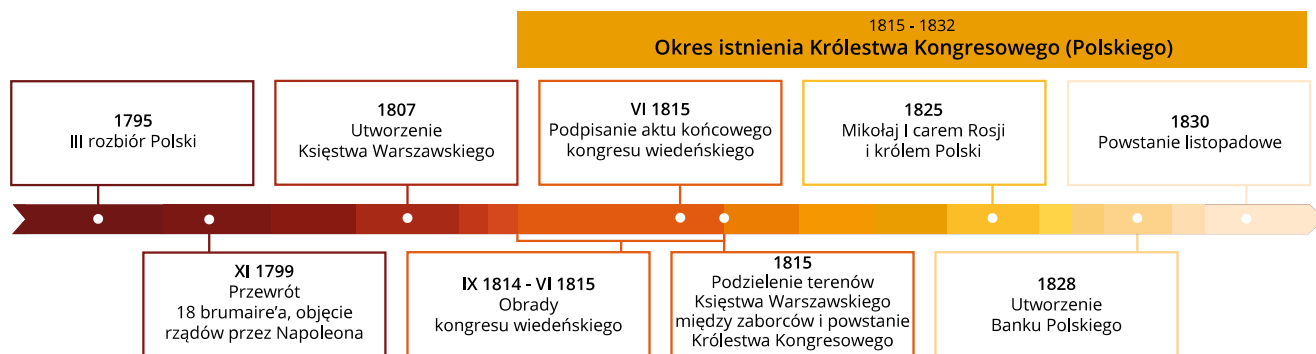

Sprawa polska na kongresie wiedeńskim

Rysunek satyryczny przedstawiający obrady kongresu wiedeńskiego, 1814 rok.

Źródło: Werra18, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Ekspansja republikańskiej Francji, która została zaatakowana przez monarchie europejskie, zaczęła się już w czasach rewolucji pod koniec XVIII wieku. Podbój kontynuował Napoleon I, budując system państw rządzonych przez Cesarstwo Francuskie albo mu podporządkowanych. Jednocześnie francuskie idee rewolucyjne rozpowszechniły się w całej Europie, a wojny i przemiany polityczne przyczyniły się do pobudzenia poczucia więzi narodowych. Po upadku Bonapartego zwycięskie monarchie odnowiły na kongresie wiedeńskim (1814–1815) system równowagi europejskiej w postaci tzw. koncertu pięciu mocarstw – Rosji, Wielkiej Brytanii, Prus, Austrii i Francji, które miały decydować o sprawach kontynentu. Przywróciły też przedrewolucyjne dynastie i ustrój absolutystyczny. Polska powróciła na mapę Europy, ale w okrojonym kształcie i zależna od Rosji.

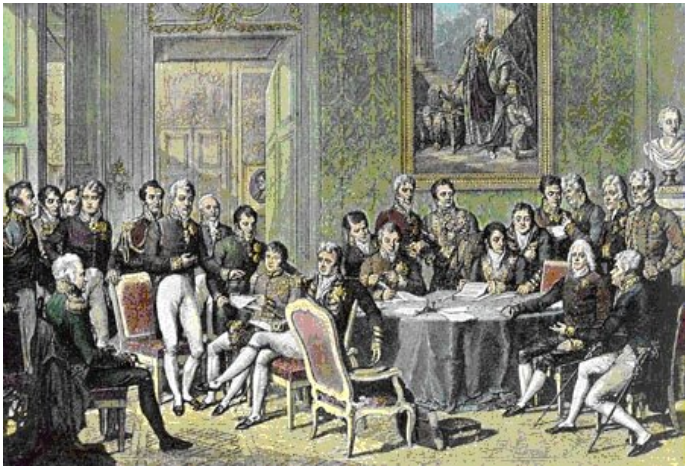
Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Omówisz, kto reprezentował interesy polskie podczas kongresu wiedeńskiego.
- Scharakteryzujesz postanowienia kongresu wiedeńskiego wobec ziem polskich.
- Przeanalizujesz cele założycieli tzw. Świętego Przymierza.

Przeczytaj

Kongres wiedeński i jego decyzje

Jean-Baptiste Isabey, *Kongres wiedeński*, 1814.

Pierwszy od lewej stoi Arthur Wellesley, książę Wellington, generał i polityk, który reprezentował Wielką Brytanię na kongresie wiedeńskim. Piąty od lewej to Klemens von Metternich, wieloletni minister spraw zagranicznych i kanclerz Austrii.

Jaki nurt ideologiczny reprezentowali ci politycy?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Zwołany we wrześniu 1814 roku z inicjatywy Rosji, Wielkiej Brytanii, Austrii i Prus międzynarodowy kongres w Wiedniu miał uporządkować m.in. problemy graniczne w ponapoleońskiej Europie. W wyniku jego postanowień zorganizowano Związek Niemiecki (jako konfederację państw i wolnych miast), połączono katolicką Belgię z protestancką Holandią w Królestwo Niderlandów, zagwarantowano Szwajcarii wieczystą neutralność, a zamiast Księstwa Warszawskiego utworzono Królestwo Polskie. Najwięcej korzyści terytorialnych wyniosły z kongresu Austria i Prusy.

Europa po kongresie wiedeńskim. Wskaż państwa, które wg ustaleń kongresu wiedeńskiego miały stać na straży międzynarodowego ładu w Europie.

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

Kongres był historycznie pierwszą próbą utworzenia międzynarodowego ładu w skali Europy. Umówiono się, że porządek na nim ustalony będzie wspólnie bronić przez państwa biorące udział w obradach. Decyzja ta wymierzona była w ruchy rewolucyjne i narodowe, mogące dążyć do zmiany granic lub ustroju, w którymś z państw europejskich. W dniu 26 września 1815 roku, z inicjatywy cara Aleksandra I, monarchowie Austrii, Prus i Rosji podpisali deklarację o tzw. „Świętym Przymierzu”.

Święte Przymierze

Do aktu Świętego Przymierza przystąpili wkrótce władcy Francji, Danii, Holandii, Norwegii, Szwecji, Sardynii, Obojga Sycylii, Portugalii, Szwajcarii oraz książęta i wolne miasta Niemiec – łącznie 17 państw. Akceptację dla jego zasad wyraziło Państwo Kościelne.

Sygnatariusze zobowiązali się do obrony chrześcijaństwa i zasad monarchii absolutnej przed próbami jej liberalizowania, czyli np. ustanawiania monarchii konstytucyjnych. Ustalono, że odtąd decyzje w najważniejszych sprawach europejskich będą podejmowane podczas wspólnych zjazdów. Pierwszy z nich miał miejsce w Akwizgranie, trzy lata po zawarciu przymierza w Wiedniu.

W 1820 roku kongres Świętego Przymierza w Opawie zobowiązał uczestników do przeciwdziałania reformom konstytucyjnym w swych krajach. W 1821 roku, w Lublanie – upoważnił Austrię do obalenia rządu liberalnego w Neapolu. W 1822 roku, w Weronie – uchwalił interwencję Francji w Hiszpanii w celu przywrócenia absolutyzmu. Kres Świętego Przymierza położyła rywalizacja Austrii i Rosji na Bałkanach (1822–30).

“ ***Akt Świętego Przymierza z 1815 r.*** ”

W imię Świętej i Nierozdzielnej Trójcy!

Pod wpływem wielkich wydarzeń lat ostatnich, które znamionowały dzieje Europy, a w szczególności wobec dobrodziejstw, jakimi Opatrzność Boska raczyła obdarzyć państwa, których rządy ufność i nadzieję w niej pokładały, doszły ich Cesarskie i Królewskie wysokości: Cesarz Austrii, Król Prus i Cesarz Rosji, do konieczności oparcia stosunków wzajemnych na wzniosłych prawdach, które głosi nauka boskiego Zbawiciela. Dlatego oświadczają uroczyście, że celem niniejszego aktu jest wyłącznie obwieszczenie całemu światu, że odtąd zarówno w sprawach wewnętrznych, jak i w stosunkach z innymi państwami, drogowskazem ich postępowania będą przepisy tej świętej religii [...].

Odpowiedz, co było celem założycieli i sygnatariuszy Świętego Przymierza. Co to oznaczało, np. dla przyszłości Polski?

Źródło: *Akt Świętego Przymierza z 1815 r.*, [w:] *Wiek XIX w źródłach*, oprac. M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, Warszawa 1998, s. 75.

Sprawa polska na kongresie wiedeńskim

Klęska Francji w kampanii rosyjskiej (1812) spowodowała upadek Księstwa Warszawskiego i nowy podział ziem polskich na kongresie wiedeńskim w 1815 roku.

Zachodnia część Księstwa wraz większą częścią ziemi bydgoskiej i kaliskiej, nazwana teraz Wielkim Księstwem Poznańskim, została wraz z nim włączona do Prus. Bezpośrednio do Prus włączono natomiast powiaty chełmiński, michałowski i toruński. Z Krakowa i jego okolic utworzono Wolne Miasto Kraków. Austria otrzymała m.in. podkrakowskie Podgórze, Wieliczkę i okręg Tarnopola. Z pozostałych ziem Księstwa powstało Królestwo Polskie, złączone unią personalną z Rosją.

Choć w kongresie nie uczestniczyła oficjalnie reprezentacja społeczeństwa polskiego, to wśród najważniejszych przedstawicieli Rosji był książę Adam Czartoryski, zaprzyjaźniony z carem Aleksandrem I. Czartoryski, który do niedawna był ministrem spraw zagranicznych Rosji, w Wiedniu należał do grona głównych autorów ustaleń kongresu. To on przekonał Aleksandra I, że zyska wdzięczność Polaków dając im więcej niż Napoleon. Aleksander wymógł więc na uczestnikach obrad, że zamiast dotychczasowego Księstwa Warszawskiego powstanie Królestwo Polskie. W ten sposób nazwa Polski powróciła na mapę Europy pierwszy raz od III rozbioru w 1795 roku.

Na mocy decyzji kongresu powstały:

Wielkie Księstwo Poznańskie (niemiecka nazwa: Grossherzogtum Posen), [autonomiczna](#) prowincja państwa pruskiego, utworzona z zachodniej części Księstwa Warszawskiego oraz części ziemi bydgoskiej i przyłączona do Prus z zachowaniem odrębności administracyjnej.

Wolne Miasto Kraków, potocznie nazywane Rzeczpospolitą Krakowską, z władzą sprawowaną przez przedstawicieli Rosji, Austrii i Prus oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego zasiadających wspólnie w 12-osobowym Senacie Rządzącym. Obejmowało terytorium Krakowa wraz z okręgiem ok. 65 km na lewym brzegu Wisły. Na południu przez Wisłę graniczyło z Austrią, na północy i wschodzie z Królestwem Polskim, a na zachodzie z Prusami.

Królestwo Polskie, państwo utworzone z ziem Księstwa Warszawskiego (bez m.in. Poznańskiego, ziemi krakowskiej, bydgoskiej i kaliskiej) jako monarchia połączona unią personalną z Rosją. Liczyło 128 500 km kw.

Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim w 1815 roku. Wskaż ziemie Księstwa Warszawskiego, które nie znalazły się w granicach Królestwa Polskiego.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. na podstawie Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

Słownik

Święte Przymierze

sojusz zawarty przez władców Rosji, Prus i Austrii w 1815 r., mający na celu utrzymanie powideńskiego ładu w Europie i przeciwdziałanie ruchom rewolucyjnym
autonomia

(gr. *autonomia* – samodzielność, niezależność), prawo jakiejś zbiorowości do rozstrzygania swoich wewnętrznych spraw i decydowania o sobie

równowaga sił

koncepcja polityki zagranicznej, której istotę stanowi samoograniczanie się poszczególnych państw (grupy państw) np. w kwestii wielkości posiadanego potencjału militarnego, tak by nie przewyższał on potencjału państwa (grupy państw) oponenta
sygnatariusz

(od łac. *signator* – podpisujący) państwo podpisujące umowę międzynarodową; sygnatariusz zobowiązuje się do wypełniania postanowień zawartych w podpisywanym dokumencie; sygnatariuszami nazywa się też osoby podpisujące umowę w imieniu swojego kraju

Słowa kluczowe

Europa i świat po kongresie wiedeńskim, epoka napoleońska, kongres wiedeński, Święte Przymierze, równowaga sił, sprawa polska na kongresie wiedeńskim

Bibliografia

A. Chwalba, *Historia powszechna. Wiek XIX*, Warszawa 2011.

W. Dobrzycki, *Historia stosunków międzynarodowych 1815–1945*, Warszawa 2007.

G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe*, Kraków 2001.

J. Zdrada, *Historia Polski 1795–1918*, Warszawa 2005.

Film

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DoTnTnxxm>

Nagranie filmowe dotyczące sprawy polskiej na kongresie wiedeńskim, część pierwsza.

Polecenie 2

Scharakteryzuj sytuację międzynarodową, w jakiej znaleźli się Polacy i ich ziemie tuż przed rozpoczęciem kongresu wiedeńskiego. Jakie propozycje wobec Polski wysuwały poszczególne państwa – Rosja, Wielka Brytania, Austria i Prusy?

Polecenie 3

Opisz, w jaki sposób car Aleksander I próbował zyskać przychylność Polaków.

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D58C2bsGO>

Nagranie filmowe dotyczące sprawy polskiej na kongresie wiedeńskim, część druga.

Polecenie 2

Nazwij układy międzynarodowe, w których zdecydowano na temat przyszłości Polski. Wymień ich postanowienia.

Polecenie 3

Wyjaśnij, na jakie ustępstwa w czasie kongresu wiedeńskiego poszli zaborcy w stosunku do Polski.

Ćwiczenie 1

Zaznacz prawidłową odpowiedź.

Którego z poniższych polityków uważa się za jednego z twórców ładu ustanowionego na kongresie wiedeńskim?

☐ Charles Talleyrand

☐ Karl Hardenberg

☐ Klemens Metternich

Ćwiczenie 2

Zaznacz, które z kongresowych postanowień w sprawie polskiej doczekały się realizacji.

☐ Utworzenie Wolnego Miasta Torunia.

☐ Oddanie Rosji Zamościa.

☐ Utworzenie Wolnego Miasta Krakowa.

☐ Zatrzymanie rosyjskiej ekspansji na linii Wisły.

☐ Likwidacja Wolnego Miasta Gdańska.

Zapoznaj się z opracowaniem, a następnie wykonaj polecenie.

((J. Zdrada

Historia Polski 1795–1914

Los Księstwa Warszawskiego rozstrzygnęły traktaty zawarte 3 maja 1815 r.: rosyjsko-pruski oraz rosyjsko-austriacki. Ziemie polskie raz jeszcze zostały podzielone: Prusy otrzymały zachodnią część Księstwa – departamenty poznański i bydgoski, z których utworzono Wielkie Księstwo Poznańskie, oraz Toruń, Austria wróciła na Podgórze i do Wieliczki, ponadto Rosja oddała jej okręg tarnopolski zajęty w 1809 r., Kraków z okręgiem stał się „miastem wolnym, niepodległym i ściśle neutralnym pod opieką Rosji, Austrii i Prus”. Większość ziem Księstwa, jako Królestwo Polskie, została połączona z Cesarstwem Rosyjskim, i, jak pisano: „Ma być związane z nim nieodwołalnie przez swą konstytucję i na wieczność włączone w osobach JCM Cesarza Wszechrosji, jego następców i dziedziców”, a cesarz „zastrzega sobie danie temu państwu, używającemu odrębnej administracji, rozszerzenia wewnętrznego, jakie uzna za stosowne”. Car stawał się jednocześnie królem Polski.

Źródło: J. Zdrada, *Historia Polski 1795–1914*, Warszawa 2005, s. 91.

Zaznacz mapę, która przedstawia granice ziem polskich opisane w opracowaniu.

Przyjrzyj się ilustracji, a następnie wykonaj polecenie.

George Cruikshank, *Twelfth night or, what you will!* [Dwunasta noc albo co kto woli!], 1815 r. Na ilustracji władcy prowadzą spór o nabytki terytorialne. Car Rosji Aleksander I siedzi obok dużego fragmentu tortu z napisem „Rosja w Europie”, na którym widnieje kilka drzew i budynków, sanie i Kozacy. Obok znajduje się „Polska”, mniejsza, ale z większą liczbą budynków i gości zaludniona. W tle widać błagających o coś władców. W górnej części rysunku, na chmurach, siedzi mizernie wyglądająca Sprawiedliwość, z opaską na jednym oku, z płonącym mieczem. Nad tortem trzyma swoją wagę. Podmuchy wiatru („Avarice” – „Skąpstwo” i „Ambition” – „Ambicja”) powodują, że jest ona przechylona (nie znajduje się w stanie równowagi).

Źródło: British Museum, domena publiczna.

Zaznacz zdania prawdziwe.

- ☐ Źródło nawiązuje do rokowań pokojowych, w których następnie doszło do podpisania pokoju w Tylży.
- ☐ Autor pozytywnie ocenia zachowanie przywódców ówczesnych mocarstw.
- ☐ Rysunek ma charakter satyryczny.
- ☐ Autor podkreśla, że car zdobędzie kontrolę nad terenami znacznie bardziej rozwiniętymi cywilizacyjnie niż ziemie znajdujące się dotychczas pod jego panowaniem.

Dla nauczyciela

Autor: Martyna Wojtowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Sprawa polska na kongresie wiedeńskim

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

XXX. Europa i świat po kongresie wiedeńskim. Uczeń:

- 1) przedstawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy i świata, z uwzględnieniem podziału ziem polskich;
- 2) opisuje funkcjonowanie systemu wiedeńskiego i charakteryzuje próby jego podważenia;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- omawia, kto reprezentował interesy polskie podczas kongresu wiedeńskiego;
- charakteryzuje postanowienia kongresu wiedeńskiego wobec ziem polskich;
- analizuje cele założycieli tzw. Świętego Przymierza.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);

- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Sprawa polska na kongresie wiedeńskim”. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy zawartość sekcji „Wprowadzenie”, przedstawia temat oraz cele zajęć, omawiając lub ustalając razem z uczniami kryteria sukcesu.
2. Raport z przygotowań. Nauczyciel za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji, m.in. kto zapoznał się z udostępnionym e-materiałem. Prowadzący zadaje uczniom pytanie o umiejscowienie tematu lekcji w czasie. Pyta: W jakim okresie się znajdujemy? Co ważnego działo się wcześniej? Uczniowie powinni przypomnieć epokę napoleońską i najważniejsze wydarzenia, a także stosunek Napoleona Bonapartego do sprawy polskiej i utworzenie Księstwa Warszawskiego.

Faza realizacyjna:

1. Praca z tekstem. Jeżeli przygotowanie uczniów do lekcji jest niewystarczające, nauczyciel prosi o indywidualne zapoznanie się z treścią w sekcji „Przeczytaj”. Każdy uczestnik zajęć podczas cichego czytania wynotowuje najważniejsze kwestie poruszone w tekście. Następnie wybrani uczniowie odczytują na głos swoje notatki.
2. Praca z multimedium („Film”). Nauczyciel prosi, aby wybrany uczeń przeczytał polecenie nr 2 – „Scharakteryzuj sytuację międzynarodową, w jakiej znaleźli się Polacy

i ich ziemie tuż przed rozpoczęciem kongresu wiedeńskiego. Jakie propozycje wobec Polski wysuwały poszczególne państwa – Rosja, Wielka Brytania, Austria i Prusy?”

Następnie prosi uczniów, aby podzielili się na mniejsze grupy do pięciu osób i opracowali w nich odpowiedzi na podstawie odtworzonego pierwszego z filmów. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją.

3. Praca z drugim multimedium („Film + Sprawdź się”). Nauczyciel czyta treść polecenia nr 2: „Nazwij układy międzynarodowe, w których zdecydowano na temat przyszłości Polski. Wymień ich postanowienia” i prosi uczniów, aby w parach przygotowali rozwiązanie na podstawie materiału filmowego, który zaraz zostanie odtworzony. Uczniowie notują najważniejsze informacje, dyskutują w parach i przygotowują odpowiedzi. Przedstawiciel wskazanej przez nauczyciela dwójki uczniowskiej (albo ochotnik) przedstawia propozycję, następuje wspólne jej omówienie na forum klasy.
4. Nauczyciel czyta polecenie nr 2: „Wyjaśnij, na jakie ustępstwa w czasie kongresu wiedeńskiego poszli zaborcy w stosunku do Polski.” i prosi, aby uczniowie odpowiedzieli na nie indywidualnie. Wskazana osoba albo ochotnik prezentuje odpowiedź, pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej.
5. Utrwalanie wiedzy i umiejętności. Uczniowie wykonują indywidualnie ćwiczenia interaktywne nr 1 i 2 z sekcji „Film + Sprawdź się”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. W kontekście ich realizacji następuje omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń oraz poleceń.
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia nr 3 i 4 z sekcji „Film + Sprawdź się”.
2. Wróć do materiału filmowego z sekcji „Film” i wykonaj polecenie nr 3: Opisz, w jaki sposób car Aleksander I próbował zyskać przychylność Polaków.

Materiały pomocnicze:

A. Chwalba, *Historia powszechna. Wiek XIX*, Warszawa 2011.

W. Dobrzycki, *Historia stosunków międzynarodowych 1815–1945*, Warszawa 2007.

G. Chomicki, L. Śliwa, *Wiek XIX. Teksty źródłowe*, Kraków 2001.

J. Zdrada, *Historia Polski 1795–1918*, Warszawa 2005.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą wykorzystać materiały filmowe do przygotowania się do lekcji powtórkowej dotyczącej Europy w pierwszej połowie XIX w.